

„A komolyzene, a jazz és a népzene határait feszegetem”

Beszélgetés
Szirtes Edina Mókussal

Fotó: Bencsik Gyula

A közelmúltban negyedik albumát jelentette meg saját formációjával, a világzenei kategóriába sorolt Fabula Rasa együttessel a hegedűs-énekes-dalszerző, Szirtes Edina Mókus, aki az elmúlt években a magyar könnyűzenei szcéna szinte valamennyi kimagasló alakjával zenélt már együtt – Presser Gábortól Sárík Péteren át Zsédáig. A művésszel zenei gyökereiről, útkereséseiről, a világzene lehetséges jövőjéről is beszélgettünk.

➡ Bencsik Gyula

Fabula Rasa – „egységiesen eklektikus a zenekar stílusa”

Gramofon: Egy hanglemezeket is árusító könyvesboltban beszélgettünk. Nem láttam a polcokon a Fabula Rasa Hűhó című új albumát.

Mókus: Az új CD még nem kapható, mert annyira friss, hogy még égeti a kezünket. (A beszélgetés január végén készült – a szerk.) Korábbi lemezeink azonban kint vannak. A terjesztőnk úgy véli, főleg kulturális szempontból belterjesebb helyeken, artmozikban, kézműves-vásárokból és egy-két nagyobb könyvesboltban – mint ez is – érdemes árusítani. Korábbi kiadónk ragaszkodott hozzá, hogy bevásárlóközpontokban is terjessze az aktuális lemezeinket. Az egyik ilyen helyen a mulatós nótákat felvonultató kiadványok közt találtam rá az albumunkra, ami azért elég vicces. Azokon a helyeken nincs keresnivalónk. Azt azért tudjuk, hogy nem az eladott példányokból fogunk meggazdagodni. A legfontosabb számunkra, hogy terjesszük azt a zenét, amiben hiszünk, amit szeretünk.

G.: Mitől különleges az új anyag?

M.: Velünk muzsikál a harsonásokból álló Four Bones Quartet, de például Skóciából küldte el a maga sávját a neves ír dudás, Alan Burton. Szerepel még Hámori János, Unger Balázs, Kovács Ferenc, vagyis a népzene és a jazz kiválóságai, míg a szövegek zömét az alternatív szcénából ismert Müller Péter Sziámi jegyzi. Hallható a dalok közt egy Balogh Guszti által lovári nyelven írt szöveg is, amit megzenésítettem, és külön öröm számomra, hogy elénekelhettem azon a gyönyörű nyelven. Könnyűzenei dalok tradicionális hangszerekkel.

G.: Világzene?

M.: Zene a világról.

G.: Induljunk el a kályhától. Így indítasz az önéletrajzodban: „Kiskorom óta zenét tanulok, és ez így is marad!”. Rokonszen-

ves felütés. Miért érzed ennire fontosnak a folyamatos tanulás hangsúlyozását?

M.: Annyi mindent szeretnék még megtanulni, és rettentően kevés az idő, ami valósággal megőrjíti. Az egyes népzenei különböző stíluslemei, díszítései – újabban például a román, az arab vagy az indiai – egyenesen lenyűgöznek. Mikor lesz rá alkalmam, hogy megtanuljam mindet? Ez csak egy apró szösszenet. A tudásszomjam kielégíthetetlen.

G.: Milyen indítatásból fordultál a zenéhez?

M.: Családunkban főleg műszakiak – fizikusok, csillagászok – vannak, de szüleim szerették volna, hogy a gyerekeik zenélni tanuljanak, ezért nővéremet beírtatták hegedülni. A családi legendárium szerint amikor óvodásként hallottam, hogy nem megy a testvéremnek a vibráló technika, egyszer csak kezembe vettem a hangszert, és simán elvégeztem a kellő mozdulatsort, ezért a szüleim engem is beírtattak hegedülni. Később a kecskeméti zeneiskolában Kodály-módszerrel tanítottak. Majd’ minden óránkon ülték külföldiek, japánok, amerikaiak is, akik azt lesték, hogyan tanítják a magyar gyerekeket muzsikálni. Számomra elsősorban a kezem alapján választották a hegedűt; valójában karmester és zeneszerző szerettem volna lenni. Aztán a szobámban remekül vezényeltem Beethovent. Szerencsére kiváló tanárok oktattak hegedülni, így megmaradtam ennél a hangszernél.

G.: A Szegedi Tudományegyetem Zeneművészeti Karán, Szecsődi Ferenc növendékeként diplomáztál hegedűművész-tanár szakon. Tanítottál is?

M.: Ma is tanítok a kunszentmártoni zeneiskolában. Kicsit önfejűen tanítom a gyerekeket hegedülni, belátom, de ha valaki zenei pályára készül, és tehetséges, azzal szigorúan végigveszem a kötelező penzumot. Emellett nyaranta működik egy jazz és világzenei improvizációs tábor Bala-

Forrás: www.mokusmusic.com

tonfűreden, ahol a résztvevőkkel egy hétig szabadon zenélünk. A táborlakók életkora nagyon szórta, tizenötötől harmincöt évesig terjed, és zenei készségeik is eltérőek. Nekem mindegy, ha valakinek mindössze egy tercnyi hangterjedelme van, akkor arra ösztönzöm, hogy azzal bánjon szabadon.

G.: *A legkülönbözőbb zenei formációkban játszol a népzeneitől a jazzig, a komolyzenétől a legpopulárisabb műfajokig. Megtaláltad már a saját stílusodat?*

M.: Sokáig kételyek mardostak, hogy miféle zenész is vagyok én, a komolyzenei alapjaimmal világszenét játszok hegedűs? Régotha vágytam rá, hogy egyszer alkossak egy olyat, ami valóban a sajátom, és akkor jött Kováts Krisztával a Tao Te King. A darabot Kriszta kérésére írtam vonósnégyesre és három női hangra, aztán „kisajátítottam” magamnak, és Gryllus Dániel biztatására egyedül feljatszottam az egész anyagot, amelyet Nyerges András kevert, s egy éve jelent meg. Az a zene a hibáival együtt is kizáró-

lag az enyém, és vállalható. Erre kaptam 2012-ben az Artisjus Év Könnýúzeneszerzője Díjat – az indoklás szerint éppen azért, mert a komolyzene, a jazz és a népzene határait feszegettem a munkámban.

G.: *Saját zenekarod, a Fabula Rasa muzsikája mennyire egységes? Milyen mértékben határozza meg a zenét a te egyéniséged?*

M.: A Four Bones Quartet tagjaival együtt kilenc férfin kell átverekednem a zenei ötleteimet, és ez többnyire sikerülni szokott. Megjegyzem, hogy a fiúk sokat hozzátésnek hangszerelésben, de az előző és a mostani lemezünk zenéjét szinte teljes egészében én szereztem, ami meghatározó. Mára megtanultam, hogy a Fabula Rasa olyan stílust képvisel, amihez nekem is igazodnom kell. Vagyis ahhoz a hangszereléshez, azoknak a zenészeknek kell írnom, ami ma a Fabula Rasa. Hogy úgy mondjam, egységesen eklektikus a zenekar stílusa. A jazzes improvizációk iránti vágyamat a Nagy Jánossal és Mogyoró Kornéllal alkotott triónkban, a MoNaMo-ban élem ki.

G.: *Kováts Kriszta Színháza, a Baltazár Színház, a Magyar Rádiószínház után akadnak most is színházi munkáid?*

M.: Áprilisban, a Trafóban lesz a premierje annak a táncszínházi produkciónak, amelyhez én írom a zenét, a koreográfus által megálmodott tempók alapján. Ezen kívül a világszínvonalú kecskeméti Ciróka Bábszínházal készülök egy olyan mezesenével, amely a klasszikus zenei értékrendet próbálja megjeleníteni gyerekeknek és felnőtteknek egyaránt. A bemutatót és CD-t karácsonyra tervezzük. Tóth Pál animációs filmjeihez több alkalommal szereztem zenét, nagyjátékfilmes munkáról azonban csak álmodozom.

G.: *Foglalkoztatott művészként jól meg tudsz élni?*

M.: Látna a parkoló pályán tengődő tehetséges kollégákat, nem panaszkodom, de hozzáteszem, hogy olyan, hogy szabadnap, nem létezik számomra. Az új Fabula Rasa lemez kiadása ezer példányban 1,2 millió forintunkba került, amit úgy spóroltunk össze a zenekar tagjaival a koncerteken keresett gázsinkból. Tavaly több olyan fellépésünk volt, amely után egyszerűen nem fizették ki a szerződésben foglalt díjunkat. Gondolom, menet közben bedőlt néhány intézmény, ezért nem fizettek, de ez bennünket nem vigasztal. Egy ismerősöm szerint manapság úgy érdemes zenészként létezni, ha van egy menedzsered, egy ügyvéded és egy behajtód.

G.: *Visszatérve a Fabula Rasa új albumára: tavaszra turnét terveztek a Hűhó dalaival. Merre?*

M.: A Művészetek Palotájában tartandó március 18-ai nyitókoncertünk után elsősorban vidéki egyetemi klubokban szeretnénk fellépni. Várnak bennünket Erdélyben és a Felvidéken is. A Four Bones harsonásaira feltétlenül számítunk, és ahová tud, szövegírónk, Müller Péter Sziámi is velünk tart – afféle mesélőként. ■

„A játék a kulcsszó”

Megjelent a Both Miklós FolkSide első lemeze, a Csillagfészek

Forrás: Fonó

A világzene jó értelemben vett fenegyereke, Both Miklós – gitárprímás – új formációt épített fel a magyar jazz- és világzenei élet legjobbjaiból. A FolkSide a szokatlan hangszerelésen kívül is valami egészen új hangzást képvisel, ahol elmosódnak a műfaji határok, s ahol a külön-külön is elképesztő zenei inspirációval bíró tagok együtt csodákat mutatnak a közönségnek. A zenekar – Both Miklós (gitár, ének), Szokolay Dongó Balázs (fúvós hangszerek), Lukács Miklós (cimbalom), Novák Csaba (bőgő) és Dész András (ütőhangszerek) – februárban mutatta be a Fonó gondozásában megjelent első közös lemezét, a Budai Zenében.

➡ Fonó / Gramofon

A kvintett a 2011-es World Music Expóra állt össze először, alkalmi formációként. Már visszafelé a repülőtéren nyilvánvaló volt mindannyiuk számára, hogy a közös muzsikálást folytatni kell. Az első lemezre kicsit több mint egy évet kellett várni. Ezalatt formálódott több közös koncerten és számtalan próbán az a zenei anyag, amely végül a Csillagfészek című albumban testet öltött. A témákat Both Miklós hozza, ami természetesen tovább alakul a próbákon, és a tagok mind hozzátesznek valamit önmagukból, változtatnak. Szokolay Dongó Balázs vagy Dész

András például hangszereket is vált, és folyamatosan próbál ki új megoldásokat, amíg kialakul egy szám, amit rögzítenek. A szövegek megírásában Babiczky Tibor költő volt segítségükre, aki három saját és kettő, Both Miklóssal közös munkát jegyez a lemezen.

Improvizatív készségnek és inspirációnak nincs híján egyik muzsikus sem a zenekarban. Már önmagában a különleges hangszerelés – basszusgitár és cimbalom együtt – izgalmas kísérletezésekre ad lehetőséget. Az is fontos, hogy – bár mind az öten valódi virtuózok hangszereiken – azt vallják: sokkal inkább törekednek a szép, mint a bravúros zenei megoldásokra. A zenekarvezető szerint a zenélés olyan, mint egy jó beszélgetés, mindenki hozzátesz valamit. Mivel a zenekar markáns tagokból áll, „ami ezek után a zenei beszélgetések után kijön belőle, az egy lényegesen továbbgondolt állapot, mint amikor elkezdtünk dolgozni” – vallja Both Miklós, aki zenei létét folyamatos Schiller-i játékhoz hasonlítja. – Van többféle fonál, és elkapod az egyiket, göngyölted, majd minél többet foglalkozol vele, egyre érdekesebbé válik. A fonál nem ér véget. Minden olyan terület, amely továbbgöngyöltési lehetőséget ad, óriási élmény. Egy-egy ilyen élmény pedig felülír korábbi dolgokat a zenei életedben, ami maga az újjászületés. Ez ad inspirációt.”

Vagyis a játék a kulcsszó... „Ha egy felnőtt ember játszani tud, fel tud szabadulni egy bizonyos játéktérben, az maga az ideális állapot, maga az elmélyültség, a jókedv, a dráma, minden. Ez fontos nekem az új formációmban is. A folyamatos játéktér megteremtése, fenntartása. Élvezzük egymás társaságát, nem vagyunk külső kontroll alatt, és így kipróbálunk együtt utakat, ami ha jó, akkor továbbmegyünk, ha nem, akkor keresünk másikat. Közben mindannyian épülünk ebben.” A Csillagfészek című album után a formáció most pár hónap pihenőt tart. Both Miklós izgalmas, új játékra készül: Kínába utazik, ahol utazólemezt készít helybéli zenészekkel. ■

A FONÓ LEMEZÚJDONSÁGAI

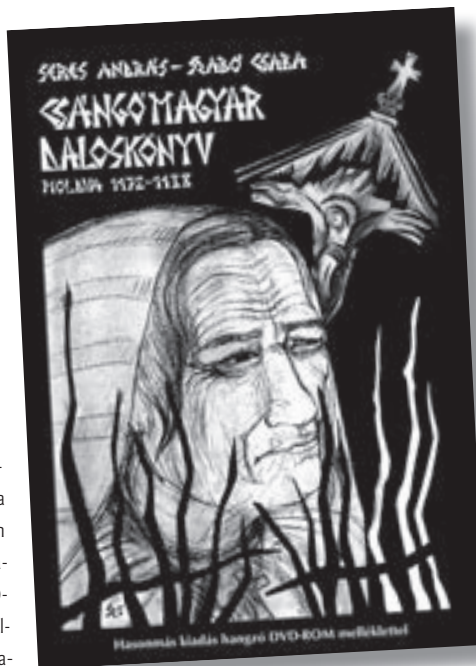
A fesztiválok, koncertsorozatok, táncházak mellett a Fonó tevékenységében a CD-kiadás is fontos szerepet játszik – annak ellenére, hogy a „fizikai hanghordozók” iránti érdeklődés világszerte csökken. A kimagasló színvonalú etno-jazznek, népzenei és világzenei azonban változatlanul megvan a hazai lemezvásárló törzsközönsége. Az elmúlt időszakban a Fonó gondozásában jelent meg többek között a Dresch Quartet Fuhun című albuma, amelyet a Gramofon szakkritikusai a 2012. év legjobb hazai jazzlemezének választottak (*a díjkiosztóról cikkünk a 9. oldalon*). A Fonó Zenekar Vadbarokk című lemezéről részletesen beszámoltunk az Agócs Gergellyel készített interjúban (*Gramofon, 2012 tél, 64–65. oldal*). A Both Miklós FolkSide újodonságával, a Csillagfészekkel egy időben jelent meg Dresch Mihály és Lukács Miklós Labirintus című duólemeze, amelyről kritikánk a 60. oldalon található. A Csillagfészek című lemezről 2013 nyári számunkban olvashatnak majd recenziót.

**SERES ANDRÁS – SZABÓ CSABA:
CSÁNGÓMAGYAR DALOSKÖNYV
MOLDAVA 1972–1988**

**Szerk.: Pávai István
Hagyományok Háza, 2013.
577 oldal**

Habent sua fata libelli – a könyveknek megvan a maguk sorsa. Az ismert latin mondás különösen érvényes Seres András (1935–1992) és Szabó Csaba (1936–2003) kiemelkedő jelentőségű munkája, a Csángómagyar daloskönyv esetében. A néprajzkutató Seres és a zeneszerző-zenepedagógus Szabó az 1970-es évek elején kezdett moldvai csángó népzenei gyűjtéssel és kutatással foglalkozni. Ebben a munkában példaképük és mentoruk Domokos Pál Péter volt, aki 1931-ben elsőként hívta fel a figyelmet a „titokzatos tartományban”, Moldvában élő csángómagyarok archaikus népzenejének sajátosságaira, illetve az erőszakos románosítás veszélyeire. Az 1940-es évek végétől – a román kommunista diktatúra tiltása ellenére – Szabó T. Attila nyelvész, Kós Károly néprajzkutató és Jagamas János zenetudós rendszeresen gyűjtötte a moldvai folklórkincs még fellelhető dokumentumait. 1970 után a romániai helyzet tovább romlott: Szabó Csaba megfogalmazása szerint „a sovinizmus és erőszak eszkalációja közepette” kellett dolgozniuk, a hatóságok és besúgók elől bujkálva, a magnókazettákat és a kéziratosokat rejtgetve, a legnagyobbat titokban. A Csángómagyar daloskönyv eredeti formája 1988 nyarán

készült el, s néhány hónappal később, „leírhatatlan utakon és félelmek között” sikerült a teljes anyagot áthozni Magyarországra, ahol 1991-ben (kis példányszámban) megjelentette a Héttorony kiadó. Most, huszonkét évvel később, DVD-ROM melléklettel kiegészülve újra napvilágot látott a daloskönyv, és megállapíthatjuk: fantasztikus kincseket tartalmaz ez a terjedelmes, tudományosan is megalapozott válogatás. A kötet hét nagy fejezetben tárja eléink Klézse, Pusztina, Lujzikalagor és a többi csángómagyar település ősi zene-kultúráját. A sort ünnepi alkalmakhoz kötött dallamok nyitják, majd táncdalok és furulyaváltozataik, illetve gyermekdalok következnek. A negyedik-ötödik-hatodik fejezet a régi réteg, az új stílus és a vegyes stílus bemutatása, míg a hetedik

imákat, iskoladrámákat és halotti énekeket, siratókat tartalmaz. A hasonmás kiadást jelentősen gazdagítja Pávai István népzenekutatónak az oral history módszerével készült bevezető tanulmánya. A borító és a kötetben található remek moldvai portrészorozat Szervátiusz Tibor szobrászművész alkotása.

Retkes Attila

**SIPOS JÁNOS – UFUK TAVKUL:
A RÉGI MAGYAR NÉPZENE NYOMÁBAN –
A KAUKÁZSUI KARACSÁJOK NÉPZENÉJE**

**L'Harmattan, 2012.
428 oldal**

Sok fontos kérdést vet fel a magyar népzene eredete, rokonsága más népek zenéivel. Bartók anatóliai gyűjtéséről írott könyve mégsem jelent meg magyarul, sőt az angol kiadásból sem idéznek errefelé a tudományos munkák. Pedig ő maga írja, hogy az általa gyűjtött török dallamok 43%-ában megjelennek a magyar pentaton szerkezet nyomai, sőt sok esetben egyenesen egy régi magyar dallam változatának hallatszanak.

Sipos János, aki negyed évszázada kutatja ezt az irányt, ez idő alatt több mint tízezer dallamot gyűjtött török, azeri, karacsáj, kazak, kirgiz és türkmén népektől a régi magyar népzene nyomában járva – innen a könyv címe –, de foglalkozott a navahó és a dakota indiánok zenéjével is, amely szintén kapcsolatban áll az előbb említett népek dallamvilágával. A téma megkerülhetetlen szakembereként 14 könyvet jegyez, most pedig a kaukázusi karacsáj–balkár nép zenéjét elemzi és hasonlítja a magyar dallamokhoz. A karacsájok jelentősége abban rejlik, hogy őseik egykor a Kazár Birodalomban éltek, ott, ahol a mi őseink is hosszú időt töltöttek. A tanulmány részletesen kitér a karacsáj nép kialakulására, sőt még a karacsáj nyelv sajátosságairól is sokat megtudhatunk, a vastag kiadvány na-

gyobbik része azonban tiszta zenei elemzés a dallamtípusok osztályokba, azokon belül csoportokba sorolásával, bőseges kottamelléklettel, a dalszövegek teljes magyar fordításával (e munkafolyamatban segédkezett Ufuk Tavkul) és egy különleges DVD-vel, amelynek segítségével eredeti előadásukban ismerhetjük meg a karacsáj népdalokat. A karacsáj–magyar zenei párhuzamok részletezése is meggyőző, és a végkövetkeztetés nem más, mint hogy a teljes karacsáj gyűjtést reprezentáló 357 dallam egyharmadához találunk magyar megfelelőt, sok esetben akár többet is, így ez a 357 karacsáj népdal 240 magyar népdallal rokonítható, felerészben világosan hallható módon, felerészben más hangnemben értelmezve vagy távolabbi analógia-ként találjuk a párhuzamot. Azonos-ságról ugyan nincs szó, bő ezer év tá-

latából ez is a természetes, de a sok jellegzetes dallamtípus egyértelműsíti a közös eredetet, és további vizsgálódásokra ad okot. Sipos János könyve nem könnyű olvasmány, eleve feltételezi a népzenei alapismereteket, azonban nem száraz tanulmány: rendkívül izgalmas, ahogyan az olvasót bevezeti a karacsáj–magyar zenei párhuzamok világába.

Kiss Eszter Veronika

**THE BALKAN CONSORT:
BULGAR DISPLAY OF POWER**

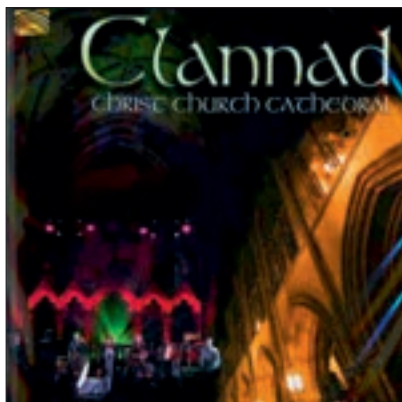

Bár a The Balkan Consort (TBC) hivatalosan talán inkább jazzegyüttes, de a népzénétől sem áll távolabb. A viszonylag új, kétéves, hattagú formáció fele jazzmuzikusokból, fele népzeneészekből áll, így természetes, hogy saját zenei világukat is e kettő ötvözetéből alakították ki. Az ő muzsikájuk azonban nem illeszkedik a manapság oly divatos ethnojazz egyik irányzatába sem, ahogy a népszerű, eklektikus, fúziós stílusba sem. Azt, hogy pontosan mi is a TBC zenéje, elsősorban a népzene felől érthetjük meg. Dallamaikat könnyen dúdolható, mozgalmassá, energikus népzeneiből válogatják, de zenéjük lételeme az improvizáció, amelyet a jazzben alkalmazott improvizációs technikákkal kezelnek. Mivel sem a magyar, sem a délszláv népzenei hagyomány nem épül improvizációra, így kerültek a bolgár dallamok páratlan ritmikájú, rögtönzéses anyagával kapcsolatba. A Bulgar Display of Power című albumuk tüzes, energikus számai rendkívül virtuóznak, nehéz és pörgős ritmusú bolgár dallamaik mindenkit táncra perdítenek. Bár a TBC zenéje összességében nagyon megnyerő, nekem mégis hiányoznak a lassabb számok vagy az érdekesebb hangszerelések, hangeffektusok, amelyek erőteljesebben köthetnek a zenekart a jazzhangzáshoz. Ha valamelyik szám érdekesebben is indul – mint a fúvósok izgalmas felegetéseiből felépített Paiduskuto, a különleges effektekkel kezdődő címadó Bulgar Display of Power vagy a sejtelmes bevezetőjű Yasko –, akkor is néhány ütem után átvált a szokásos pörgős hangulatra, így a lemez képe egy kicsit egysíkú marad, sok szakaszban az improvizáció ellenére inkább hangzanak jazzes hangszerelésű folkbandának, mint egyéni stílussal rendelkező jazzegyüttesnek.

Kiss Eszter Veronika

Szerzői kiadás

Katalógusszám nélkül

**CLANNAD:
CHRIST CHURCH CATHEDRAL**

Még a kelta-ír zenékben belül is külön kategóriát alkot a Clannad folk-, folk rock-, illetve a meditációs New Age hatásokat keverő zenei stílusa. A Harry's Game című számukkal 1982-ben világhírnévé jutó családi zenekar megalakulása negyvenéves évfordulóját ünnepelte a közelmúltban. Az együttes tagja volt egyébként korábban a Brennan fivérek húga, Enya is, aki később szólókarrierjével futott be. 2011-ben a negyvenéves évforduló okán egy meghívásra tartottak egy nagyszabású, ám rendkívül meghitt hangulatú koncertet Dublin történelmi látványosságában, az 1172-es alapítású Christ Church Cathedralban. A helyszínhez igazítva a hangszerelés a természetes, akusztikus hangzást helyezte előtérbe, a dalok többsége pedig a melankolikusabbak közül való – bár tény, hogy a Clannad elsősorban ezekről híres, és zenéje különben is jól illeszkedik az ódon környezetbe. A koncertről később CD-t és DVD-t is kiadták Christ Church Cathedral címen.

A lemez – miként a koncert is – tulajdonképpen a Clannad négy évtizednyi munkáját foglalja össze, így helyet kapott a befutó sláger, a Theme from Harry's Game, vagy a szintén népszerű Robin of Sherwood tévésorozat betétdala, Az utolsó mohikánból ismert I will find you, illetve a U2 frontemberével, Bonoval készített In a lifetime, amely a Christ Church Cathedralban Brain Kennedyyel hangzott el. Mindezekből látszik, hogy a Clannad nem tétlenkedett az elmúlt negyven év során, erről több mint húsz sikeres albumuk is árulkodik. A Christ Church Cathedralban tartott koncert egészen varázslatos hangulata képek nélkül is átjön a lemezen, így a jól ismert számokból ezúttal érett, plusz értékkel bíró felvételeket kapunk.

Kiss Eszter Veronika

ARC Music – Karsay és Társa
EUCD 2441

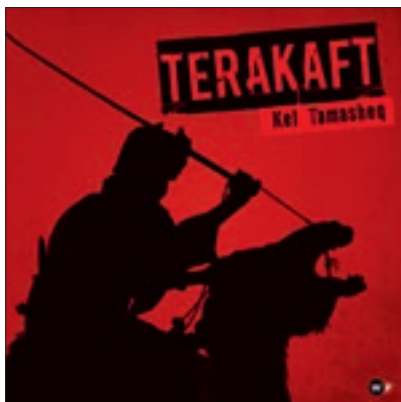
**FANFARA TIRANA MEETS TRANS-
GLOBAL UNDERGROUND: KABATRONICS**

Először két éve, mintegy futólag dolgoztak együtt az albánok és a londoniak egy remixen. Jól ráérezhettek egymásra, mert idén az elmúlt idők legizgalmasabb balkán beat projektjével rukkoltak elő. Az albán rezesbandát nemzetközileg is híressé tette a német Piranhanál megjelent Albanian Wedding – Brass Explosion című albumuk, és a Womexen is jártak. Mára már nem is kérdés, hogy a kelet-európai népzenei együttesek együttműködnek-e popzenekarokkal, hanem az, hogy hogyan. A TGU ezúttal nemcsak a tőle megszokott technót és hip-hopot, hanem a jamaicai skát is ötvözi a balkáni rezesbandával. Ez utóbbiak nem is állnak távol egymástól, hiszen mindkettő alapritmusa az „umca-umca”. A rezesbandákban eleve van valami groteszk (ezt korábban például Kusturica járatta csúcsra), de ez az új keverék mind vizualitásában, mind zeneileg különösen parodisztikus hangvételű. Az album csúcspontját jelentő harmadik számhoz, a No Guns to the Weddinghez készült pazar videoklip is tiszta Monty Python utánérzés. A tizenkét szám alapötlete nem bonyolult, a balkáni csocsekeket alaposan feldúsították elektronikus hangzással, zobogó basszusokkal és erőteljes, programozott dobbal. Szemérmetlenül, de kiváló stílusérzékkel. A virtuóz klarinét- és szaxofonszólokat viszont meghagyták a maguk tökéletességében. A műsorszerkesztés technikáját dicséri, hogy a sok zúzás után, a lírai nyolcadik számban végre megnyugvasként hat egy érzéki női énekhang megszólalása. Meg kell jegyeznünk, a mi Besh O Dromunk már évek óta műveli ezt a progresszív balkáni stílust – sikerrel. Számos nemzetközi vendégművész sztár emeli az album színvonalát, például Frank London vagy Marko Markovic – hogy csak a trombitásokat említsük.

Pödör Bálint

World Village – Karsay és Társa
WVUK 01

TERAKAFT:
KEL TAMASHEQ

Az indigókék ruhafestékük miatt „kék emberek” is nevezett tuaregek kétezer éve élnek a Szaharában és önálló államért harcolnak. (A közelmúlt szomorú aktualitása, a Maliban zajló háború alapjaiban befolyásolja létüket. Nemrég még éppen a tuaregek feje fölött lötték egymást a franciák és az Al-Kaida. A közvetlen veszély elmúlt, de közvéltársaságról aligha álmodhatnak.) A Terakaftot hallgatva önkéntelenül is két befutott együttesre, a Tinariwenre és a Tartittra asszociálunk. Nos, annyira hasonló, hogy nemcsak zenei, hanem vérokonosság is fennáll az együttesek között. A Terakaftot 2001-ben alapította Maliban az ex-Tinariwenes Kedou Ag Ossad. Később unokaöccse, Liya Ag Ablil (aka Diara) is csatlakozott a formációhoz, ami végül négytagúvá vált. Hangszereik: két elektromos gitár, basszusgitár, sokféle ütőhangszer, (leggyakrabban a carcabet nevű csatogtató) és taps. De azért a címadó dalban felcsendül a hagyományos, imzhad nevű egyhúros hegedű is. Három lemezzel és számtalan koncertjükkel (nagy debütálásuk a 2007. évi Festival in the Desertben volt) ők is tapasztaltak mondhatók. Annak ellenére, hogy az egész desert bluesnak a Tinariwen ágyazott meg két évtizede, a Terakaftot nem érheti az utánzás vádja, a műfaj modernizálásában nagy szerepet játszik. E stílust előszeretettel hozzák összefüggésbe (jogosan) az észak-amerikai bluessal. A francia Lo Jo producere egyengeti az útjukat, e lemezt is egy franciaországi turné során rögzítették. Talány, hogy a kompozíciók már eleve ennyire megfelelnek az európai ízlésnek, vagy utólag fésülték ilyenre őket. Mindenesetre a tizenkét számból álló műsorfolyam változatos szerkesztésű, egy percre sem unalmas. Márciusban Budapesten is hallhatjuk őket!

Pödör Bálint

World Village – Karsay és Társa
WVVF023

SANDRA NKAKÉ:
MANSAADI

Kár, hogy a kifejezést, miszerint XY „berobbant a köztudatba” teljesen elpuffogtatták már, mert ha valakire, akkor erre a francia-kameruni hölgyre találó lenne. A francia köztévé például neki ítélte a jazzdíjat a „2012. év revelációja” kategóriában. Noha elsősorban énekesnek vallja magát, már első lemeze kiadása előtt is olyan intenzív alkotó tevékenységet végzett, ami mára a párizsi művészeti élet egyik ismert és elismert figurájává tette. A Sorbonne-on végzett újságíróként, színészként pedig sok társulattal lép fel. Zeneje viszont teljesen amerikai. Ő maga is született New York-inak tünik, látványra, hangra. A soul, az r'n'b, a jazz, a hip-hop, a funky tipikusan olyan műfajok, amelyeket legheitelesebben amerikai feketék tudnak tolmácsolni – úgy látszik, a franciák sem kivételek. (Életrajzából kiderül, hogy angol professzor is.) Az album hangzása emlékeztet a 60-as évekre, hiszen az volt a soul virágkora, azért ezt a lemezt mégis hip-jazzként lehet definiálni. Sandra olyan modern énekesekhez hasonlítható, mint például Erykah Badou. Zenei szakzsargonnal élve, minden megnyilvánulásában benne van a „dög”. Óriási a hangterjedelme és jól is bánik az orgánumával. Sokat színészkedik, meghökkent, felráz, ironizál – prózaszerű részeket illeszt az énekébe. Ez eleinte érdekes, de később túlzássá fajul, szinte magamutogatásnak hat. Az elsőprő kifejezőerő mögött néha már nem értjük, mit is akar tulajdonképp. A zenészek kifogástalanul játszanak a tizennégy szám során. A végeredményre a „jól táncolható” album enyhe kifejezés, ezektől a ritmusoktól az ember egyenesen kibújik a bőréből! Furcsa, hogy idei, új lemezzel majd eltávolodik ettől a stílustól – na de ne vágjunk a dolgok elébe...

Pödör Bálint

Jazz Vilage – Karsay és Társa
JV 570014

YAMATO ENSEMBLE:
MUSIC OF THE FLOATING WORLD

Még véletlenül se gondoljuk, hogy ezen a CD-n az óriáspalakotokról és a sportcsarnokokból ismert Yamato – The Drummers of Japan nevű, hazánkban is gyakran koncertező dobzenekarral van dolgunk. A Yamato kvartetten három japán zenész és a brit Richard Stagg shakuhachi játékos alkotja. Legújabb CD-jükön öt terjedelmes számot rögzítettek. Tradicionális japán udvari zenéket dolgoztak fel, amelyekbe – maximális alázattal – a saját elképzeléseiket is belevitték. A japán klasszikus zenét ma már kevesen művelik, hiszen a katartikus társadalmi változások hatására a popzene gyorsan kiszorította a magas kultúrát. Emiatt különösen értékes hagyományörző produkcióról van szó. Hangszereik: koto (nagy citera, laza húrokkal, Japán nemzeti hangszerének is tekinthető) shamisen (a bendzsóval rokonítható bőrzönggött pengetős hangszer – az A géza című filmben hitelesen ábrázolják), shakuhachi (ötlyukú bambuszfuvola). Európai füllel hallgatva ez a zene elsősorban a dallamok terén mutat változatosságot. Legszenbentünőbb a miénktől teljesen elütő hangsorok alkalmazása. A kamarazene esetében többszólamúságról is beszélhetünk. Egy- és többszólamú részek váltakoznak egy zenészamon belül. A zenei történések, számunkra teljesen véletlenszerűnek tűnnek, valójában nagyon is szigorú szabályrendszer szerint következnek be. Figyelemreméltó az is, hogy a japán zenének mennyire más az időhöz való viszonya, lassú folyamatokat, óriási szüneteket tartalmaz, így a miénknél százszorta „ráérősebb”. A helyes muzsikálás tucatnyi szempontja között van egy általunk is megítélhető: magasan csiszolt technikai tudás az adott hangszereken vagy énekekben. Ezek a művészek e tekintetben is maximális pontszámot érdemelnek.

Pödör Bálint

ARC Music – Karsay és Társa
EUUCD 2399